

Jan zonder Vrees: Dijon, 28 mei 1371 – Montereau-Fault-Yonne, 10 september 1419

Jan zonder Vrees, of Jan I van Bourgondië, hertog van Bourgondië, graaf van Vlaanderen, Artesië en Charolais, paltsgraaf van Bourgondië, heer van Mâcon, Chalon, Mechelen en verscheidene andere plaatsen, was een prins uit het huis Valois-Bourgondië.

Graaf van Nevers

Periode: 1384-1404

Voorganger: Filips de Stoute & Margaretha van Male

Opvolger: Filips van Nevers

Hertog van Bourgondië

Graaf van Vlaanderen

Graaf van Artesië

Periode: 1404-1419

Voorganger: Filips de Stoute & Margaretha van Male

Opvolger: Filips de Goede

Jan werd op 28 mei 1371 geboren in het paleis van de hertogen van Bourgondië in Dijon, als oudste zoon van hertog Filips II van Bourgondië, bijgenaamd "de Stoute", en Margaretha van Male. Hij was langs vaderskant de kleinzoon van koning Jan II van Frankrijk, bijgenaamd "de Goede" (1319-1364).

paleis van de hertogen van Bourgondië in Dijon

Filips de Stoute en Margaretha van Male

Als oudste zoon, in directe lijn afstammend van de hertog van Bourgondië, een jongere tak van het huis Valois, was hij door eerstgeboorterecht voorbestemd de apanage van het hertogdom Bourgondië te erven, dat in 1363 in volledige eigendom was toegekend aan zijn vader door koning Jan de Goede.

In 1378 werd Boudewijn II van Nieppe de leermeester van de zevenjarige Jan.

Jan werd in 1384 aangesteld als graaf van Nevers (een erfland van zijn moeder) en zou dit graafschap in 1404 aan zijn broer Filips overdragen, toen hij van zijn vader het hertogdom Bourgondië erfde. Op 12 april 1385 vond het zogenaamde Dubbelhuwelijk van Kamerijk plaats, waarbij de 13-jarige Jan, net benoemd tot graaf van Nevers, trouwde met Margaretha van Beieren, terwijl zijn 10-jarige zus Margaretha tezelfdertijd in de echt werd verbonden met Willem van Oostervant.

Toen koning Sigismund van Hongarije, die zich bedreigd zag door de opmars van de Ottomanen, om hulp vroeg, zouden de prinsen van het westen een leger bijeenbrengen om hem te hulp te komen.

Keizer Sigismund door Albrecht Dürer, 16e eeuw.

Jan trok met dit leger mee in de plaats van zijn vader en voerde het Franse contingent aan, waarvan hij er niet in sloeg de onstuimigheid van te temperen. Aan deze veldtocht kwam in september 1396 een einde door de nederlaag bij Nicopolis, waar de kruisridders werden overwonnen door sultan Bayezid I.

De slag bij Nicopolis (miniatuur uit de Chroniques van Jean Froissart, Parijs, Bibliothèque nationale de France).

Het was tijdens deze slag dat Jan zijn bijnaam "zonder Vrees" kreeg. Na de slag moest Jan urenlang toekijken hoe zijn leger werd onthoofd, naakt aantredend in groepjes van vier of vijf. Door op zijn knieën te vallen voor de sultan kon hij zijn vriend Boucicaut redden. Met een dertigtal waardevolle heren werd Jan barrevoets afgevoerd naar Bursa. Zijn vader moest 100 000 florijnen lenen bij zijn raadsman Dino Rapondi om het losgeld te kunnen betalen. Jan was pas in februari 1398 terug in Frankrijk.

Opvolging van Filips de Stoute

Filips de Stoute stierf op 27 april 1404. Jan zonder Vrees deed op 23 mei van dat jaar homage aan koning Karel VI van Frankrijk voor het hertogdom Bourgogne in apanage en deed op 17 juni 1404 zijn intrede te Dijon. Hij garandeerde toen aan de stadsbewoners het behoud van de privileges die ze hadden genoten onder zijn vader. Kort daarop vierde Jan zonder Vrees het huwelijk van zijn dochter Margaretha met de Dauphin Lodewijk van Guyenne, en vervolgens dat van Filips, zijn oudste zoon, met Michelle van Valois, een dochter van koning Karel VI. Hierdoor wist hij de gunst van koningin Isabella van Beieren te verwerven die hem beloofde zijn belangen te zullen verdedigen.

Nadat de Sint-Elisabethsvloed (1404) in het graafschap Vlaanderen een groot stuk land onder water had gezet, werd op bevel van Jan de Graaf Jansdijk verder uitgewerkt.

De Graaf Jansdijk in Schapenbout.

Sinds 1392 leed koning Karel VI aan min of meer lange aanvallen van waanzin. Een ordonnantie uit 1403 voorzag echter dat in het geval van verhindering van de soeverein om zijn ambt uit te oefenen, het bestuur van het koninkrijk zou worden uitgeoefend door overleg in het kader van de kroonraad voorgezeten door koningin Isabella van Beieren.

Isabella van Beieren

De koningin werd tegelijkertijd bijgestaan door hertog Jan van Berry en hertog Lodewijk II van Bourbon.

Jan van Berry

Vervolgens vertrouwde ze op de steun van twee neven, Lodewijk I van Orléans, de broer van de koning, en Jan zonder Vrees, die lijnrecht tegenover elkaar zullen komen te staan in de kroonraad.

De dominante figuur van de kroonraad was echter Lodewijk I van Orléans. Terwijl de spanningen tussen Frankrijk en Engeland weer toenamen, werd er onder het volk steeds meer kritiek geuit op het gezamenlijk bestuur van de koningin met de hertog van Orléans, dat hen ervan in het bijzonder van beschuldigde van de oorlog te profiteren om nieuwe uitzonderlijke belastingen te kunnen heffen. De poging een nieuwe taille (belasting) te heffen om de oorlog te financieren in februari 1405 werd fel bekritiseerd door Jan zonder Vrees, die weigerde zijn onderdanen hieraan te onderwerpen. In weerwil van deze critici werd de nieuwe belasting, met instemming van de hertog van Bretagne, goedgekeurd op 5 maart.

Op 21 maart 1405 overleed Margaretha van Male, moeder van Jan zonder Vrees, op haar beurt. Jan erfde daarop het graafschap Vlaanderen, Artesië en het paltsgraafschap Bourgondië, waarmee hij even machtig werd als zijn vader voor hem. Jan begaf zich vervolgens naar de rijke Vlaamse steden waarvan hij nu de nieuwe heer was, en stelde de

bevolking gerust in verband met de nieuwe belasting die de hertog van Orléans zocht te heffen door te herbevestigen dat zijn onderdanen deze niet moesten betalen. Hij beloofde eveneens dat geen enkele oorlog de commerciële relatie van Vlaanderen met de Engelsen zou opschorten, een heropleving van het conflict tussen Frankrijk en koninkrijk Engeland zou Vlaanderen kunnen ruïneren, daar de lakennijverheid afhankelijk was van de import van Engelse wol. De verdediging van de Vlaamse economische belangen wordt aldus een van zijn prioriteiten. Zo slaagde hij erin Grevelingen te heroveren. Zijn wens een leger te lichten om Calais te heroveren op de Engelsen (als vergelding voor de Engelse aanvallen in Vlaanderen) vond echter geen gehoor in de naaste omgeving van de hertog van Orléans.

Inname van Parijs

In beslag genomen door de regeling van de opvolging in Bourgondië en Vlaanderen, verliet Jan zonder Vrees Parijs. Als gevolg hiervan zou de vrijgevigheid van de koninklijke schatkist tegenover de nieuwe hertog van Bourgondië afnemen ten voordele van de hertog van Orléans. Hoewel deze voorheen tot 59 % van de hertogelijke financiën hadden uitgemaakt, zouden ze niet meer dan 24 % zijn vanaf 1406. Maar de uitgaven voor het functioneren van de Bourgondische staten bleven echter toenemen. Deze situatie verplichtte de hertog ertoe zijn eigen fiscaliteit te doen toenemen, wat twee nadelen had: het verlies van de door zijn vader opgebouwde populariteit en nieuwe spanningen in het turbulente Vlaanderen. Zijn afwezigheid en het feit dat hij niet meer dan een neef van de koning (in tegenstelling tot zijn vader die een oom van de koning was) was, verzwakte zijn positie aan het hof. Tezelfdertijd was Lodewijk I van Orléans met de aankoop van talrijke lenen in het oosten begonnen (het hertogdom Luxemburg (1402), de graafschappen Soissons (1391) en Porcien (1391)) om de Bourgondische machtsuitbreiding een hak te zetten. De spanningen, die er reeds waren tussen oom (Filips de Stoute) en neef, namen nog toe tussen de twee neven. Hij werd desalniettemin opgeroepen voor een vergadering door de verzamelde prinses van zijn bloed na te zijn geïnformeerd over de onvrede van het volk, en over de meer en meer penibele situatie van zijn koninkrijk, ten prooi aan een eventuele aanval van een buitenlandse macht. Hij besloot dus een leger op de been te brengen teneinde de controle over de hoofdstad over te nemen. Hij vertrok aldus op 16 augustus uit Arras, vergezeld door achthonderd ridders en kwam aan bij het Louvre. In reactie hierop namen Lodewijk van Orléans en de koningin de wijk richting het kasteel van Pouilly-le-Fort, nabij Melun, het bevel achterlatend om de Dauphin en zijn broers er de volgende dag naartoe te brengen.

Jan zonder Vrees slaagde er echter in het konvooi te onderscheppen en stelde aan de Dauphin, Lodewijk van Guyenne, voor hem terug naar Parijs te brengen. Hij werd hierin gesteund door de hertogen van Berry en Bourbon op het ogenblik van zijn terugkeer naar de hoofdstad, en riep een grote vergadering bijeen waarin de Dauphin op 26 augustus zou zetelen.

In een aan de Dauphin geadresseerde toespraak herbevestigde hij aldus zijn loyaliteit (alsook die van zijn broers) aan het koninkrijk Frankrijk en aan zijn soeverein. Ook zette hij in deze toespraak zijn angsten uiteen wat betref de uitoefening van de macht in het algemeen en in het bijzonder de bedreigingen gevormd door corruptie, het slechte beheer van het

croon domein dat in onbruik raakte en de fiscale druk die de Kerk zwaar woog. Hij besloot daarenboven dat het Franse volk de ondergang tegemoet ging als een dergelijke politiek werd aangehouden en dat de toenemende dreiging van de Engelsen moest worden bestreden met een noemenswaardig leger, zo niet zou de koning een eventuele nederlaag kunnen worden aangewreven. Daarenboven stelde hij de vergadering gerust door uit te leggen dat hij handelde met instemming van de Dauphin, en dat zijn leger enkel was bedoeld om Parijs te verdedigen tegen de vijanden die de koning had in zijn koninkrijk.

Toenemende rivaliteit met Lodewijk van Orléans

Toen hij het nieuws vernam, kon Lodewijk I van Orléans het de koningin en hem aangedane affront niet accepteren. Het koninkrijk Frankrijk bevond zich nu op de rand van een burgeroorlog, hetgeen de burgerij en magistraten van Parijs verontrustte. Terwijl Jan talrijke versterkingen ontving in Parijs, waaronder in het bijzonder achthonderd soldaten onder aanvoering van de hertog van Limburg, en zesduizend mannen onder Jan III van Beieren, bracht Lodewijk eveneens in naam van de koning een leger op de been.

Hertog van Brabant en Limburg: Anton van Bourgondië

Jan van Beieren

Hoewel de stad Parijs altijd toegewijd was aan de zaak van de hertog van Bourgondië, hoopten haar inwoners, de bourgeoisie op kop, desalniettemin op een verzoening tussen de twee rivalen. Ondanks meerdere pogingen hun relaties te normaliseren, bleef Lodewijk I van Orléans troepen verzamelen. Vervolgens begon hij in september met een geduldige blokkade van de hoofdstad. In het kader van deze strijd om invloed, koos elke kamp een

particulier symbool. Het devies van de hertog van Orléans, "Je l'ennuie", wat in die tijd betekende: "ik inviteer, ik daag uit" vergezelde de knoestige stokken, die zijn embleem waren. Dit zond een helder dreigement naar zijn vijanden. Jan zonder Vrees, op zijn beurt, had als embleem een schaar gekozen, opgeluisterd met het de devies, in het Vlaams: "Ich (h)oud!" (hetgeen zoveel betekende als "aangenomen!"). In een van de torens van het oude herenhuis van Bourgondië in Parijs, kan men boven een glas-in-loodraam twee gebeeldhouwde schaven zien. Ingelijks vindt men in verscheidene miniaturen Jan zonder Vrees afgebeeld met schaven aangebracht op zijn kleding.

Karel VI, die voor een tijd bij zijn volle verstand was, slaagde erin het onderhandelingsproces op gang te brengen en elke gewapende strijd tussen beide prinses te voorkomen. Jan I van Bourgondië, die Parijs in handen had, steunde op de professors van de universiteit aan wie hij de "hervorming" van het koninkrijk had beloofd. Zij werden sindsdien onvoorwaardelijke steunpilaren van zijn politiek. Niettemin dreven de ontstane kosten door het onderhoud van zijn leger hem tot een compromis. Op 17 oktober werd ten slotte vrede gesloten tussen beide hertogen, na meer dan acht dagen van onderhandelen. De hertog van Orléans legde vervolgens een eed af om zich te houden aan de beslissingen van de raad van de koning, en stemde ermee in dat men met de remonstranties (bezwaren) voorgelegd door de hertog van Bourgondië rekening had moeten houden.

De twee hertogen gaven zich vervolgens over aan een intense propagandastrijd, waarbij ze schreven naar de grote en goede steden van het koninkrijk, waarbij zij hun visie op de gebeurtenissen van 1405 trachtten bevestigd te zien. Hun klaarblijkelijke goede verstandhouding verborg in werkelijkheid een verlangen hun invloed te versterken. Jan zonder Vrees zou zichzelf naar voren schuiven als verdediger van de belangen van het volk, terwijl hij geen belastingen hief in zijn gebieden. Men moet ook zeggen dat negen tiende van de inkomsten van de broer van de koning volledig afkomstig waren uit de koninklijke schatkist. Daarbovenop kwamen hun verschillende visies op het Westers Schisma, dat het christelijke westen toentertijd verdeelde. Te zeer ingenomen door het bestuur van het koninkrijk, liet de hertog van Orléans de religieuze vragen over aan het Parlement en de universiteit, de Gallicaanse kerk, de macht van de koning en de privileges van de clerus gunstig gezind.

Op 27 januari 1406 werd de koninklijke raad door een ordonnantie gereorganiseerd, waarbij het entourage van de koning in hun beheer van de zaken van het koninkrijk en de opvolging van de hertog van Bourgondië in het geheel van verantwoordelijkheden, die voorheen aan zijn vader waren toegekend, werd bevestigd. Hiervan profiterend, ging Lodewijk I van Orléans, met de steun van de andere prinses van den bloede, Jan van Berry, Lodewijk II van Bourbon en Lodewijk II van Anjou, over tot de uitzuivering van de Bourgondische raadsmanen, hierdoor de invloed van Jan zonder Vrees nog meer terugdringend.

Lodewijk II van Anjou

Jan zonder Vrees, die bezorgd was zijn positie in de raad van regenten te verliezen, besloot daarop zijn neef Lodewijk van Orléans te laten vermoorden.

Rond die tijd kwam ook Buonaccorso Pitti naar het Franse hof om zich bij de koning te beklagen over het gedrag van zijn hertog Jan zonder Vrees, die Florentijnse ambassadeurs had laten opsluiten.

Burgeroorlog tussen Armagnacs en Bourguignons

In 1407 werd hertog Lodewijk I van Orléans op bevel van Jan zonder Vrees vermoord.

In de avond van 23 november 1407 werd Lodewijk van Orléans, die net de stadswoning van de koningin had verlaten, tijdens een door Jan zonder Vrees georganiseerde verraderlijke overval vermoord. Hoewel de moordenaars valstrikken achterlieten teneinde eventuele achtervolgers te vertragen, waren er meerdere aanwijzingen die de onderzoekers naar het hôtel d'Artois, de Parijse residentie van de hertog van Bourgondië, leidden. Deze besloot vervolgens hen voor te zijn. Op 26 november, tijdens een bijeenkomst van de koninklijke raad, bekende hij zijn misdaad aan zijn neef, de hertog van Anjou, en zijn oom, de hertog van Berry, (dewelke hij toeschreef aan een "interventie van de duivel") waarop deze laatste hem aanried best te vluchten, hetgeen hij de volgende dag ook deed door met enkele vertrouwelingen naar Vlaanderen te trekken.

Ingang van de impasse des Arbalétriers met een historische mijlpaal herinnerend aan de moord op Lodewijk van Orléans in 1407.

Het volk van Parijs prees zich gelukkig met de verdwijning van de hertog van Orléans, wiens naam synoniem was geworden met belastingen. Het volk bevestigde opnieuw haar steun aan hertog Jan van Bourgondië. Desalniettemin, eiste Valentina Visconti, de weduwe van de hertog van Orléans, van de koning dat er werd afgerekend met de moordenaar van haar echtgenoot.

Valentina Visconti, hertogin van Orléans, in haar kemenade: François Fleury-Richard

Een plechtige parlementsitzing (lit de justice) kwam op 21 december 1407 te Parijs bijeen, zonder tot een verdict te komen. Het proces doofde uit door het onverwachte overlijden van de weduwe op 4 december 1408. Jan zonder Vrees voerde van zijn kant zijn verdediging om zijn misdaad te rechtvaardigen, door beroep te doen op de theoloog Jean Petit (diens apologie van de tirannicide werd echter na de dood van Jean Petit op het concilie van Konstanz (1414-1418) veroordeeld).

In 1408 stuurden de aanhangers van de overleden hertog van Orléans een huurmoordenaar naar het Hof ten Walle, de residentie van de graven van Vlaanderen in Gent.

Het Donkere Poortje van het Hof ten Walle

Daar probeerde de ingehuurde moordenaar Hanneken Mennon om Jan zonder Vrees en zijn echtgenote te liquideren met een kruisboog. De aanslag werd echter tijdig verhinderd en de huurling werd opgesloten in kasteel Singelberg in het Land van Beveren. In september 1409 werd de huurling daar terechtgesteld wegens majesteitsschennis.

De Singelberg ("grachtheuvel", een soort motte)

In 1409 zou Jan met het zogenaamde Calfvel de macht van de Brugse ambachten, die tegen hem in opstand waren gekomen, inperken. In datzelfde jaar vond ook het beleg van Velleux plaats.

In 1410 verzocht Karel van Orléans, zoon van de vermoorde hertog, bij zijn schoonvader Bernard VII van Armagnac, graaf van Armagnac, hem te helpen wraak te nemen. Deze laatste nam de leiding op zich van de volgelingen van de hertog van Orléans, die sindsdien zouden bekend staan onder de naam Armagnacs, en die de strijd zouden aangaan met de aanhangers van de hertog van Bourgondië, de Bourguignons: aldus barstte de burgeroorlog tussen de Armagnacs en Bourguignons los die koning Karel VI niet kon voorkomen omwille van zijn mentale toestand.

In 1411 was het dus met medeweten van koningin Isabella van Beieren dat Jan zonder Vrees zich meester maakte van de koninklijke autoriteit en dat hij erin slaagde, in november 1411, de Armagnacs uit de Regentschapsraad weg te werken. In het voorjaar van 1413 wist hij met de opstand van de Cabochiens zelfs de Armagnacs tijdelijk uit Parijs te verjagen.

Opstand van de Cabochiens: door Martial d'Auvergne; illustratie uit het 15e-eeuws boek Vigiles de Charles VII.

Maar de vrede van Atrecht (4 september 1414) gewild door koning Karel VI en onderhandelt tussen zijn zoon, de dauphin Lodewijk van Guyenne en Jan zonder Vrees, bracht de elkaar bestrijdende Armagnacs en Bourguignons met de ruggen tegen elkaar, met een verbod hun onderscheidende tekens en emblemen te afficheren. Jan zonder Vrees, ontdaan van zijn macht, verliet Parijs dat zou blijven worden gedomineerd door de Armagnacs die trouw bleven aan de koning van Frankrijk.

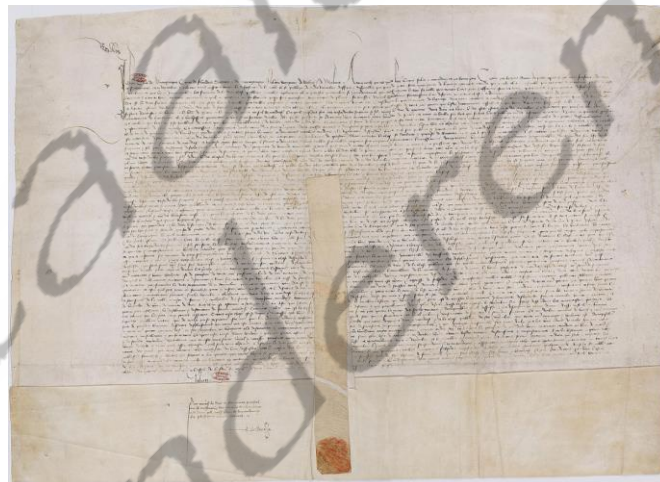
In 1416, profiterend van de dood van hertog Jan I van Berry, maakte hij zich ten nadele van diens weduwe, Johanna II van Auvergne, die met Georges de La Trémoille was hertrouwd, meester van het graafschap Boulogne.

Portret van Johanna II van Auvergne (1524) door Hans Holbein de Jonge

Op 29 april 1417 sloot hij te Konstanz een alliantie met keizer Sigismund.

In 1417, terwijl koning Karel VI leed onder zware crisis van dementie, waren de Armagnacs nog steeds aan de macht in Parijs. Zij waren bondgenoten van de nieuwe dauphin Karel van Frankrijk. Want in april 1417 zou deze zijn twee oudere broers, die voortijdig waren gestorven, op veertienjarige leeftijd opvolgen als kroonprins, waarop hij in Parijs werd benoemd tot luitenant-generaal van het koninkrijk, met de bedoeling deel te nemen aan de Regentschapsraad voorgezeten door koningin Isabella van Beieren.

Manifest van Jan zonder Vrees, waarin hij oproept aan alle onderdanen van de koningen om hem te steunen tegen de vijanden van de publieke zaak (25 april 1417).

De nieuwe dauphin Karel en zijn bondgenoten de Armagnacs meenden dat koningin Isabella van Beieren werd beïnvloed door Jan zonder Vrees en dat zij vijandig was aan hun zaak. Zij verwijderden haar van de macht door haar, in april 1417, naar Tours te sturen onder goede bewaking. De koningin hield een bittere herinnering over aan dit alles en zou zich later wreken op haar zoon. Jan zonder Vrees sloot zich bij haar aan en zette samen met haar te Troyes een bestuur op dat gericht was tegen dat van de Armagnacs. Hij besloot Parijs te overheersen en de macht te grijpen door de nieuwe dauphin uit te schakelen.

Op 29 mei 1418 drongen de Bourgondische troepen, bondgenoten van de huurmoordenaar Capeluche, midden in de nacht Parijs binnen en zouden de graaf Bernard VII van Armagnac

en een groot aantal van de Armagnacs uitmoorden. Zij bedreigden het leven van de dauphin van Frankrijk, die in het Hôtel Saint-Pol in Parijs verbleef. Deze laatste werd gered door officiers van de Armagnacs trouw aan de kroon van Frankrijk en zou de wijk nemen naar Bourges, hoofdstad van zijn hertogdom Berry, om er de weerstand te organiseren, tegen de Engelsen en de Bourguignons.

Op 29 mei 1418 drongen de Bourgondische troepen, bondgenoten van de huurmoordenaar Capeluche, midden in de nacht Parijs binnen en zouden de graaf Bernard VII van Armagnac en een groot aantal van de Armagnacs uitmoorden. Zij bedreigden het leven van de dauphin van Frankrijk, die in het Hôtel Saint-Pol in Parijs verbleef. Deze laatste werd gered door officiers van de Armagnacs trouw aan de kroon van Frankrijk en zou de wijk nemen naar Bourges, hoofdstad van zijn hertogdom Berry, om er de weerstand te organiseren, tegen de Engelsen en de Bourguignons.

Jan zonder Vrees controleerde sedertdien de macht in Parijs. Hij nam vervolgens het initiatief om aan de dauphin, die was gevlucht naar Bourges, voor te stellen het verzet op te geven en terug te keren naar de hoofdstad, teneinde zich onder de voogdij van zijn ouders, koning Karel VI en koningin Isabella van Beieren, te plaatsen. Om zijn doelen te bereiken, organiseerde hij drie ontmoetingen:

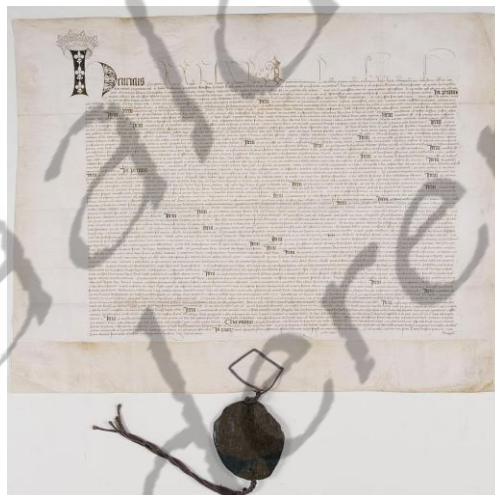
- Op 16 september 1418 ontmoette hij koningin Isabella van Beieren te Saint-Maur-des-Fossés, in afwezigheid van Karel VI en de dauphin, om de vredesverdrag van Saint-Maur uit te broeden. De dauphin werd er door Jan zonder Vrees impliciet beschuldigd, onder het voorwendsel van een pardon en door middel van een slinkse spitsvondigheid, van medeplichtigheid aan de misdaden waaraan de Armagnacs schuldig waren, en in het bijzonder de moord op zijn twee oudere broers. Hoewel het hier gaat om verdenkingen geformuleerd door Jan zonder Vrees, bedoeld om te worden toegevoegd als bewijs, weigerden de dauphin en zijn Raad, voornamelijk op aansturen van Jean Louvet, president van de Provence, categoriek - en terecht! - om het verdrag goed te keuren dat hen tevergeefs te Bourges door de hertog van Bretagne, co-ondertekenaar van de geïncrimineerde tekst, werd voorgelegd.
- Op 8 juli 1419 ontmoette Jan zonder Vrees de dauphin te Pouilly-le-Fort, in afwezigheid van koning Karel VI en koningin Isabella van Beieren, om hem een vredesverdrag en een alliantie tegen de Engelsen voor te stellen. Dit verdrag, bekend onder de naam vredesverdrag van Ponceau, werd geratificeerd door de dauphin van Frankrijk en zijn raadsheren. Maar, het moest worden bekrachtigd door een bijkomend verdrag, terwijl Jan zonder Vrees het verlaten van de versterkte plaatsen ingenomen door de Bourguignons en de hernemingen van de vijandigheden tegen de Engelsen ten uitvoer bracht.
- Op 10 september 1419 vond een ontmoeting plaats in Montereau, met de bedoeling om het verdrag van Ponceau te consolideren. De dauphin verweet Jan zonder Vrees de voorwaarden niet te hebben gerespecteerd, waarop de stemming grimmiger werd en de ontmoeting tragisch eindigde met de moord op Jan zonder Vrees.

Moord op Jan zonder Vrees

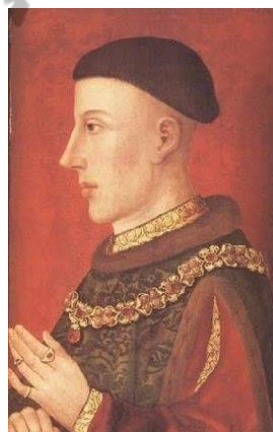
Jan zonder Vrees werd op 10 september 1419 vermoord, tijdens zijn onderhoud met de dauphin te Montereau-Fault-Yonne. Het was Jean de Thoisy, bisschop van Doornik, die de ondankbare taak kreeg het overlijden van zijn vader te melden aan graaf Filips van Charolais. Als opvolger van Jan zonder Vrees, zou de nieuwe hertog van Bourgondië, die de naam Filips de Goede zou krijgen, zich wreken op de dauphin van Frankrijk door zich te allieren met de Engelsen en het verdrag van Troyes af te sluiten, door dewelke de dauphin werd onterfd van de troon van Frankrijk in het voordeel van koning Hendrik V van Engeland.

Filips de Goede

Het Verdrag van Troyes werd ondertekend in de kathedraal van Troyes; het document wordt vandaag bewaard in de Nationaal Archief van Frankrijk.

Hendrik V van Engeland

Het lijk van Jan zonder Vrees werd in 1420 overgebracht van Auxerre naar Avallon door Claude de Chastellux, die het vervolgens overdroeg aan Guillaume de La Tournelle die was belast met het traject tot aan Dijon. Zijn grafmonument, die zich bevond in het kartuizerklooster van Champmol, bevindt zich nu in het Paleis van de hertogen van Bourgondië te Dijon.

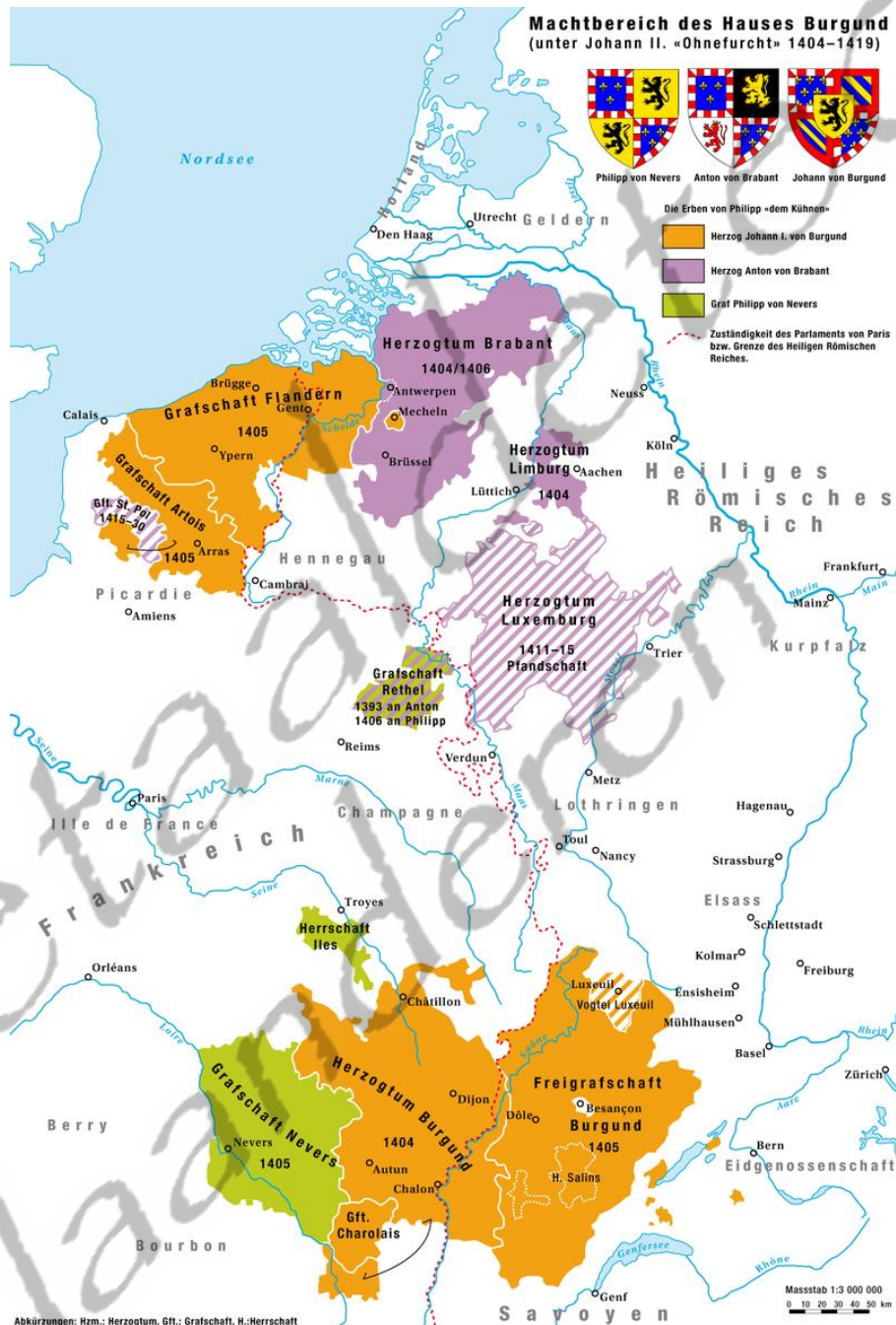
kartuizerklooster van Champmol: De oorspronkelijke aanleg van het klooster met de laura
De grafmonument van Jan zonder Vrees is gebaseerd op die van zijn vader. Het bestaat dus ook uit een gisant op een zwarte tegel, met op de sokkel een stoet van rouwenden uit albast (kinderkoor, klerken, familieleden, officieren en huispersoneel gedrapeerd in rouwmantels) onder booggewelven gevormd door een afwisseling van dubbele traveeën en driehoekige niches. Jan zonder Vrees deelde zijn tombe met zijn echtgenote, Margaretha van Beieren. Twee engelen ondersteunen de kist van de hertog, twee engelen-wapendragers bevinden zich aan het hoofd van de echtlieden terwijl twee leeuwen aan hun voeten liggen. De kwaliteit is vergelijkbaar met die van Filips de Stoute, een goed aantal van de rouwenden zijn zelfs exacte kopieën van de rouwende op de tombe van Filips, maar later, na de reconstructie van de grafmonumenten, zijn de rouwenden door elkaar geraakt, wat het moeilijk maakt een stilistische vergelijking te maken.[32] Verplaatst naar Saint-Bénigne in 1792, is de grafmonument vandaag, net als die van Filips de Stoute, tentoongesteld in het musée des beaux-arts de Dijon.

Grafmonument van Jan zonder Vrees en Margaretha van Beieren (musée des beaux-arts de Dijon).

Jan zonder Vrees en de Bourgondische Staat.

Op 23 september 1408 bracht hij de opstandige Luikse burgerij en ambachtslui een verpletterende nederlaag toe in de slag bij Othée, waarna hij een alliantie wist te sluiten met de hertogen van Luxemburg en Lotharingen, en de oprichting van de Bourgondische Staat kon voortzetten. Hij zette het werk van zijn vader voort zonder grote gebiedsuitbreiding. Een deel van de landen van het Huis werden daarnaast toegekend aan zijn broers Anton van Brabant en Filips van Nevers.

De Bourgondische gebieden.

Jan zonder Vrees

Anton van Brabant

Filips van Nevers

Huwelijk en kinderen

Het jaar 1385 zag de voltrekking van een dubbele politiek-familiale alliantie tussen het Huis Valois-Bourgondië (Filips de Stoute) en dat van het huis Beieren-Straubing, Albrecht van Beieren. Albercht heerste over de aangrenzende graafschappen Henegouwen, Holland, Zeeland en Friesland.

Op 11 april 1385 trouwde de toekomstige graaf Willem IV van Henegouwen met Margaretha van Bourgondië.

Dit huwelijk, de vrucht van de politiek van deze twee families met gebieden in de Lage Landen, werd op dezelfde dag gehouden als dat van de toekomstige hertog Jan I van Bourgondië met Margaretha van Beieren(-Straubing), respectievelijk broer en zus van het eerste koppel.

Uit deze verbintenis werden één zoon en zeven dochters geboren:

- Margaretha (1393-1441), in 1404 getrouwd met (1) hertog Lodewijk van Guyenne, dauphin (opvolger van Karel VI van Frankrijk), en vervolgens in 1423 (2) met de toekomstige hertog Arthur III van Bretagne
- Marie (1394-1463) in 1415 getrouwd met Adolf I van Kleef
- Filips (1396-1467), volgde zijn vader op als hertog van Bourgondië; gehuwd in 1409 met Michelle van Valois (1395-1422), dochter van Karel VI van Frankrijk, in 1424 met Bonne van Artesië (1396-1425); in 1430 met Isabella van Portugal (1397-1472), nichtje van de Engelse regent Jan van Bedford
- Catherine (1400-1414), verloofd in 1410 met Lodewijk III van Anjou
- Jeanne (ca. 1401-1412)
- Isabelle (ca. 1403-1412), in 1406 getrouwd met Olivier van Châtillon, graaf van Penthièvre
- Anna (1404-1432) in 1423 getrouwd met Jan van Bedford, hertog van Bedford
- Agnes (1407-1476) in 1425 getrouwd met, Karel I van Bourbon, hertog van Bourbon en Auvergne

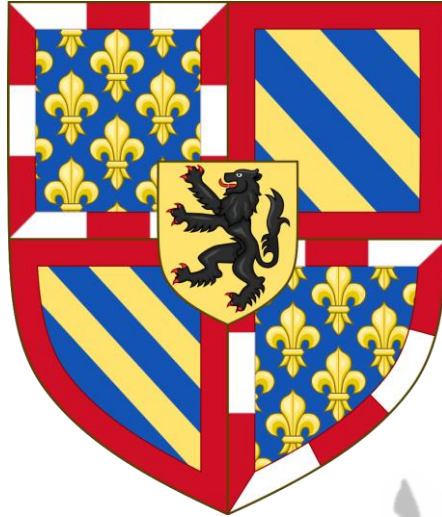
Hij liet ook vier buitenechtelijke kinderen na.

Bij Agnes de Croy, dochter of Jan I van Croÿ

- Jan VI van Bourgondië (- 27 april 1480), bisschop van Kamerijk

bij Margaretha van Borsele:

- Gwijde van Bourgondië, Heer van Kruybeke (gestorven tijdens het beleg van Calais in 1436), getrouwd met Johanna, buitenechtelijke dochter van * Albrecht van Beieren
- Antoon van Bourgondië Johannieter
- Filipotte van Bourgondië, getrouwd met Antoine of Rochebaron, baron van Berze-le-Chatel

Wapen van Jan zonder Vrees: het eerste en derde kwartier zijn het wapen van het Huis Valois-Bourgondië, het tweede en vierde het oude wapen van Bourgondië, terwijl het hartschild het wapen van Vlaanderen is.

Metaaldetectie
Vlaanderen